

Nové možnosti rozvoje vzdělávání na Technické univerzitě v Liberci

Specifický cíl A2: Rozvoj v oblasti distanční výuky, online výuky a blended learning

NPO_TUL_MSMT-16598/2022

Pedagogika

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

Národní
plán
obnovy

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Výchova jako základní kategorie pedagogiky

- Výchova je záměrný a cílevědomý proces formování osobnosti člověka, rozvíjení jeho charakterových vlastností a hodnotového systému. Je to základní kategorie pedagogiky, která zahrnuje všechny aktivity zaměřené na to, aby se člověk stal zodpovědnou a integrovanou osobností, připravenou na život ve společnosti.

Výchova

- Výchova je cílevědomá, plánovitá a všestranná činnost směřující k přípravě člověka pro jeho společenské úkoly a osobní život. Je to celoživotní působení na procesy lidského učení a socializaci s cílem přeměny člověka po všech stránkách, tedy tělesné i duševní.
- Z moderního hlediska je výchova především procesem záměrného a cílevědomého vytváření a ovlivňování podmínek umožňujících optimální rozvoj každého jedince v souladu s individuálními dispozicemi a stimulujících jeho vlastní snahu stát se autentickou, vnitřně integrovanou a socializovanou osobností.

Podstata výchovy

- **Cílevědomost:** Výchova má vždy nějaký cíl, kterého chce dosáhnout. Cílem výchovy je formovat osobnost člověka v souladu s požadavky společnosti a individuálními dispozicemi jedince.
- **Záměrnost:** Výchova je vždy vědomý a cílený proces. Není to náhodný soubor vlivů, ale promyšlený systém působení na člověka.
- **Soustavnost:** Výchova je dlouhodobý proces, který probíhá po celý život člověka. Není to jednorázová akce, ale soustavné a systematické působení na člověka.
- **Všestrannosti:** Výchova se zaměřuje na všechny stránky osobnosti člověka: intelektuální, citovou, volní, estetickou a tělesnou.

Kde probíhá výchova

- **Rodině:** Základní prostředí pro výchovu.
- **Škole:** Instituce formálního vzdělávání a výchovy.
- **Další instituce:** Mládežnické organizace, zájmové kroužky, sportovní kluby atd.
- **Neformální prostředí:** Kamarádi, média, kultura atd.

Struktura výchovy

- **Cíle výchovy:** Konkrétní požadavky, kterých má být výchovou dosaženo.
- **Obsah výchovy:** Poznatky, dovednosti, návyky a hodnoty, které má člověk v procesu výchovy získat.
- **Principy výchovy:** Základní myšlenky a pravidla, která řídí výchovný proces.
- **Metody výchovy:** Postupy, které pedagog používá k dosažení výchovných cílů.
- **Formy výchovy:** Způsoby organizace výchovného procesu (individuální, skupinová, frontální).
- **Prostředky výchovy:** Pomůcky a nástroje, které se používají ve výchovném procesu (knihy, učebnice, audiovizuální technika).

Systemové pojetí výchovy I

- Systemové pojetí výchovy chápe výchovu jako komplexní systém, který je tvořen propojenými prvky. Tyto prvky se vzájemně ovlivňují a podmiňují.

Systemové pojetí výchovy I

Hlavními prvky výchovného systému jsou:

- **Výchovný subjekt:** Pedagog, rodiče, vychovatelé a další osoby, které se podílejí na výchově.
- **Výchovný objekt:** Dítě, žák, student, dospívající, člověk, na kterého výchova směřuje.
- **Cíle výchovy:** Konkrétní požadavky, kterých má být výchovou dosaženo.
- **Obsah výchovy:** Poznatky, dovednosti, návyky a hodnoty, které má člověk v procesu výchovy získat.
- **Principy výchovy:** Základní myšlenky a pravidla, která řídí výchovný proces.
- **Metody výchovy:** Postupy, které pedagog používá k dosažení výchovných cílů.
- **Formy výchovy:** Způsoby organizace výchovného procesu (individuální, skupinová, frontální).
- **Prostředky výchovy:** Pomůcky a nástroje, které se používají ve výchovném procesu (knihy, učebnice, audiovizuální technika).
- **Výchovné prostředí:** Rodina, škola, kamarádi, zájmové kroužky a další prostředí, ve kterém se člověk vyvíjí.

Činitelé ovlivňující výchovný proces

Výchovný proces je ovlivňován mnoha faktory, které můžeme rozdělit do dvou základních skupin:

- **Interní faktory:** Faktory, které jsou dány zevnitř člověka, jako jsou jeho vrozené dispozice, temperament, charakterové vlastnosti a motivace.
- **Externí faktory:** Faktory, které působí zvenčí člověka, jako jsou jeho rodina, škola, kamarádi, zájmové kroužky

Literatura

- Čábalová, D. Pedagogika. Praha: Grada, 2011.
- Pařízek, V. Základy obecné pedagogiky. Praha: UK, 1996.
- Průcha, J. Moderní pedagogika. Praha: Portál, 2017.
- Průcha, J., Mareš, J., Walterová, E. Pedagogický slovník. Praha: Portál, 2003.